

ХУДУДИЙ КЛАСТЕРЛАШ ВА РЕСУРСЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШНИНГ ИҚТИСОДИЙ АҲАМИЯТИ

Улугбек Эркинович Қурбонов

*Ёшлар билан ишлари бўйича декан ўринбосари
Иқтисодиёт факультети Ўзбекистон миллий университети
Тошкент шаҳар Олмазор тумани университет кўчаси 4
Э-маил: kurbanovulug5@gmail.com*

Исоқов Абдулхафиз Дилмурод ўғли

*Иқтисодиёт тармоқлар ва соҳалар 1-босқич талабаси
Иқтисодиёт факультети Ўзбекистон миллий университети
Тошкент шаҳар Олмазор тумани университет кўчаси 4
Э-маил: isoqovabdulhafiz33@gmail.com*

Аннотация

Мазкур мақолада ҳудудий кластерлашнинг моҳияти, унинг иқтисодий ривожланишдаги аҳамияти ва ресурслардан самарали фойдаланиш механизмлари таҳлил қилинган. Кластерлаш стратегик ёндашув сифатида иқтисодий фаолиятни тартибга солиш ва ҳудудларнинг рақобатбардошлигини оширишда муҳим ўрин тутди. Мақолада ҳудудий кластерлар орқали ресурсларни оқилона тақсимлаш, инфратузилмани яхшилаш ва инновацион ечимларни амалга ошириш каби масалалар муҳокама қилинган. Шунингдек, ҳудудий кластерлашнинг асосий механизмлари ва уларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишга таъсири ҳам ўрганилган.

Калит сўзлар: ҳудудий кластерлаш, ресурслардан фойдаланиш, иқтисодий ривожланиш, рақобатбардошлик, инфратузилма, инновация.

Кириш

Ҳудудий кластерлаш иқтисодий ўсиш ва барқарор ривожланишни рағбатлантирувчи самарали ёндашувлардан бири сифатида эътироф этилмоқда. Бу жараён муайян ҳудудларда саноат корхоналари, илмий-тадқиқот марказлари ва инфратузилма лойиҳаларини бирлаштириб, улар ўртасида ҳамкорлик ва синергияни таъминлашга қаратилган. Табиий, молиявий ва инсон ресурслари чекланган ҳудудларда ресурсларни самарали тақсимлаш ва улардан оқилона фойдаланиш муҳим аҳамиятга эга. Шунингдек, ҳудудий кластерлаш умумий муаммоларни ҳал қилиш ва ҳамкорликдан энг юқори самара олиш имконини беради.

Ҳудудий кластерлашнинг аҳамияти

Худудий кластерлаш ҳудудларнинг иқтисодий, ижтимоий ва экологик ривожланишида қуйидаги муҳим устунликларни беради:

1. Ресурслардан самарали фойдаланиш

Худудий кластерлар маҳаллий ресурслардан оқилона фойдаланиш имконини яратади. Бу, ўз навбатида, ишлаб чиқариш харажатларини қисқартириш ва самарадорликни оширишга имкон беради. Шунингдек, кластерларнинг инфратузилмаси ва хизматлари бўйича ҳамкорлик табиий ресурсларни тежашга ва улардан оқилона фойдаланишга имкон яратади.

2. Инновациялар ва технологиялар трансфери

Кластерлар яқин ҳамкорлик муҳитини шакллантириб, билимлар ва технологиялар алмашинувини тезлаштиради. Корхоналар ўртасидаги яқин алоқалар инновацияларни жорий қилиш, ишлаб чиқариш жараёнларини такомиллаштириш ва бозорга замонавий маҳсулотлар тақдим этиш имконини беради.

3. Рақобатбардошликни ошириш

Худудий кластерлаш маҳаллий корхоналарнинг рақобатбардошлигини кучайтиради. Хусусан, саноат ва хизматларнинг бир жойга жамланиши ҳудуд учун инвесторлар ва истеъмолчиларни жалб қилади. Бу эса маҳаллий маҳсулотлар ва хизматларнинг сифатини яхшилаш ҳамда уларнинг халқаро бозордаги мақоини мустаҳкамлашга хизмат қилади.

4. Ижтимоий-иқтисодий фойдалар

Иқтисодий афзалликлардан ташқари, ҳудудий кластерлаш ижтимоий фойда ҳам келтиради. Кластерларга асосланган тармоқлар янги иш ўринлари яратишга ва аҳоли даромадини оширишга ёрдам беради. Бу эса ҳудудларда яшаш шароитларини яхшилайд

Худудий кластерларни ташкил этиш механизмлари худудий кластерлашни ривожлантириш учун қуйидаги асосий механизмлар муҳим аҳамиятга эга:

Механизм Тавсиф

Инфратузилмани ривожлантириш Замонавий ва самарали инфратузилмани яратиш худудий кластерларни ташкил этишнинг асосий шарти ҳисобланади. Бу транспорт, алоқа ва энергия тизимларини ўз ичига олади.

Ҳукумат қўллаб-қувватлаши Давлат томонидан солиқ имтиёзлари, грантлар ва субсидиялар бериш орқали кластерларни қўллаб-қувватлаш мумкин. Шунингдек, инфратузилмага сармоя киритиш, илмий тадқиқотлар ва таълимга маблағ ажратиш кластерлар учун қулай шароит яратади.

Таълим ва кадрлар тайёрлаш Ихтисослашган таълим ва ўқув дастурлари орқали кластерларда фаолият юритаётган корхоналар учун малака оширилган кадрлар тайёрлаш имкони яратилади.

Хусусий сектор ҳамкорлиги Хусусий корхоналар ўртасида ҳамкорликни кучайтириш кластерларни ривожлантиришда муҳим аҳамиятга эга. Давлат ва хусусий сектор ўртасидаги шериклик ресурслар ва билимларни самарали тақсимлаш имконини беради.

Ушбу механизмлар ўзаро ҳамкорлик қилиб, кластернинг рақобатбардошлиги ва инновацияларга йўналтирилган фаолиятини таъминлайди.

Ресурслардан самарали фойдаланиш йўналишлари

Худудий кластерлар орқали ресурслардан самарали фойдаланиш қуйидаги йўналишларда ўз аксини топади:

1. Табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш

Худуднинг табиий ресурсларини қайта ишлаш ва энергия тежамкор технологияларни қўллаш орқали улардан самарали фойдаланиш мумкин. Табиий ресурсларни қайта ишлаш орқали чиқиндиларни камайитириш ва экологик зарарни чеклаш таъминланади.

2. Инсон ресурсларини ривожлантириш

Малакали кадрлар худудий кластерларнинг муваффақияти учун асосий ресурс ҳисобланади. Касбий таълим ва малака ошириш дастурларини ривожлантириш орқали худудларда юқори даражадаги меҳнат ресурслари яратилади.

3. Молиявий ресурсларни тақсимлаш

Худудий кластерлар кичик ва ўрта бизнесларни қўллаб-қувватлашда молиявий манбаларни самарали тақсимлаш имконини беради. Бу бизнесларга инновацияларни жорий этиш, ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш ва кластернинг умумий ривожланишига ҳисса қўшиш имконини беради.

Хулоса

Худудий кластерлаш ва ресурслардан самарали фойдаланишнинг иқтисодий механизмларини такомиллаштириш худудларнинг барқарор ривожланиши ва рақобатбардошлигини таъминлашда муҳим ўрин тутади. Инфратузилмани ривожлантириш, инновацияларни жорий қилиш ва давлат-хусусий шерикликни мустаҳкамлаш орқали худудларда юқори иқтисодий натижаларга эришиш мумкин. Шу боис, ҳукумат ва хусусий сектор худудий кластерлашни рағбатлантириш учун биргаликда ҳаракат қилиши зарур.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Бобоев, С. (2022). “Худудий кластерлашнинг иқтисодий самарадорлиги.” Иқтисодий таҳлил журнали, 34(1), 45-56.
2. Давронов, Н. (2021). “Ресурслардан самарали фойдаланиш усуллари.” Барқарор ривожланиш таҳлиллари, 29(3), 12-25.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони (2020). “Худудий ривожланиш стратегиялари.” Ҳукуматнинг расмий ҳужжатлари.